

gerne har haft en rolle som formidlere af europæisk kultur i Danmark. Navnlig træder temaet frem i Steffen Heibergs artikel om dronningeportrætter og Claus M. Smidts artikel om Sophie-Amalie og Juliane-Marie som *bygherrer* (det hedder det åbenbart). Slående er det, at både de to artikler og Jørgen Heins i vid udstrækning er en rehabilitering af Sophie-Amalie, der ses som en moderne dronning, der formidlede europæiske strømninger til et hof, der var gået i stå under Christian IV og fraværet af en dronning. Dette tema kunne man godt have tænkt sig at se mere udfoldet også vedrørende andre dronninger: Hvad var dronningernes samfundsmæssige rolle til skiftende tider?

Steffen Heibergs artikel om dronningeportrætter handler om det officielle portræt og dets rolle. Artiklen rummer meget godt, men kunne godt have gjort emnet mere færdigt, end den gør. Hovedvægten ligger på 1600-tallet, og i praksis skriver Heiberg lige så meget om adelsportrætter som om dronningebilleder. Dronningeportrættets udvikling efter 1600 gøres der meget lidt ud af. Derimod gennemgår Nils G. Bartholdy systematisk de danske dronningers våbner. Artiklen er dog temmelig tør, og samtidig går den ikke i detaljer

med at forklare, hvad de mange delvåbner egentlig står for – kun får vi igen og igen at vide, at dronningen forener det danske våben med sit fædrene, eksempelvis det hessiske. Mere læseværdige er artikler af Katia Johansen om dronningekjoler fra de sidste 100 år og af Hanne Lopdrup om malede portrætter af Margrethe II. Ikke mindst den sidste er interessant i dens indgående diskussion af, hvordan kunstnere i vore dage har grebet opgaven at skabe et dronningeportræt an. Hovedinteressen samler sig om billeder af Niels Strøbæk, Preben Hornung og Thomas Kluge.

Bogen henvender sig til et bredt publikum og er generelt også læsevenlig, om end enkelte artikler er lidt mere tekniske end andre – det gælder især Claus M. Smidts, Katia Johansens og Nils G. Bartholdys. Temakredsen er også noget blandet. Afgørende forskningsmæssige nyheder er der kun i få artikler, men Hanne Lopdrup har ret i, at det ikke er tilfældigt, at moderne malere har taget opgaven på sig at skabe dronningeportrætter til vor tid. Bogen er i sig selv et vidnesbyrd om, at dronninger og hofkultur er emner, der er oppe i tiden. Der er al mulig grund til at tro, at en mere omfattende forskning heri vil komme.

Carsten Porskrog Rasmussen

OLDTID OG MIDDELALDER

Sagaen om Erik den Røde. Oversat og med indledning af Jens Peter Ægidius. (Odense Universitetsforlag, 1997). 96 s., 125 kr.

Kendskabet til nordbobygderne på Grønland og nordboers opdagelse af »Vinland« i Amerika beroede oprindeligt på nogle notitser hos Adam af Bre-

men og i Are Frodes Íslendingabok, på to sagaer, *Grænlandinga saga* og *Sagaen om Erik den Røde (Eiriks saga rauða)* og på yngre middelalderlige dokumenter. De overleverede tekster satte gang i de arkæologiske opdagelser af de mange nordbogårde på Grønland og de fattige fund på L'Anse aux Meadows på Newfoundland. Teksterne blev oversat

til dansk af C.C. Rafn i første bind af *Grønlands historiske Mindesmærker* (1838) og fortjener bestemt en oversættelse til godt moderne dansk som den foreliggende af Sagaen om Erik den Røde. Sammen med oversættelsen bringer J.P. Ægidius en fyldig indledning, hvori han gør rede for sit tekstgrundlag, ligesom han gør rede for det i detaljer i sine noter. Det er hans formål at præsentere Eriks den Rødes saga som litteratur, som en fortælling, man kan læse for sin fornøjelse. I indledningen gør han meget ud af at påvise fortællerens litterære greb om materialet. Han betragter Erik den Rødes saga som en beretning, der er baseret på mundtlige traditioner og intenderer at blive troet som historieskrivning, men samtidig forholder han sig agnostisk til sagaens eventuelle troværdighed. Oversættelsen er mundret og behagelig at læse, og Ægidius' illustrationer skæmmer ikke bogen. Da han mener, at Erik den Rødes saga er litterært uafhængig af *Grænlendinge saga*, må man håbe, at han også vil oversætte og kommentere denne. Der hviskes i krogene om, at man burde foranstalte en samlet nyoversættelse af alle islændingesagaer. Her bør den forelæggende oversættelse kunne glide tvangfrit ind.

Rikke Malmros

Benedicte Fønnesbech-Wulff, Bo Fritz-bøger, Kurt Villads Jensen, Michael Kræmmer og Martin Palsgaard: *Hellere Fanden selv end Erik på tronen! Konflikten mellem Jens Grand og Erik Menved 1294-1302. En oversættelse af procesakterne med indledning og suppleret med andre kilder.* (Odense Universitetsforlag, 1999). 260 s., 225 kr.

Danmark har en fornem tradition for gode oversættelser af kilderne til Danmarks egen middelalder. Desværre er det i de sidste mange år blot redaktører-

ne af den stadig igangværende udgivelse af *Danmarks Riges Breve*, som holder fanen højt på dette område. Desværre, fordi der stadig er mange kilder, som fortjener en dansk oversættelse, og desværre, fordi kildeoversættelser stadig er absolut – og måske endda i stigende grad – nødvendige arbejdsredskaber i historiefaget, hvor stadig færre behersker kildernes eget sprog. For de middelalderlige kilder er dette i altovervejende grad latin, og derfor skal denne udgivelse prises velkommen. Denne nye oversættelse lægger vægt på at præsentere kilderne med et mundret dansk, og det er derfor en udsøgt fornøjelse at læse de mange procesakter, som giver et forrygende indblik i sagsprocedurer og slebne advokatricks.

Sagen mellem Jens Grand (død 1327) og Erik Menved fra slutningen af 1200-årene er velkendt blandt historikerne som en af flere celebre processer og sager mellem kirke og konge. Det er en sag, som eksemplarisk har kunnet illustrere forholdet mellem middelalder-samfundets to øvrighedsformer og disse magtformers grundlag og historiske udvikling gennem tiltagende konflikter netop fra midten og slutningen af 1200-tallet. I dansk historiografi er disse sager (med de involverede ærkebiskopper, Jakob Erlandsen, Jens Grand og Esger Juul) endvidere ofte blevet kædet, givetvis ganske korrekt, sammen med kongemord, indre danske spændinger og konflikter i stormandsslægterne. De deltagende parter henviste ofte i deres egen argumentation netop til sådanne konkret-historiske problemer og årsager på linie med henvisninger til mere principielle overvejelser over magtens ophav og karakter. Det er en af fordelene ved denne nye oversættelse af de samlede retsakter, at netop forholdet mellem den politiske historie og idehistorien hos aktørerne selv nu kan underkastes analyse og fortolkning af andre end la-